

Siromaštvo
i nejednakost
u EU

Zagreb, 2016.

naslov izvornika

Poverty and inequality in the EU — EAPN explainer #6

ISBN izvornika

978-2-930252-81-0

nakladnik i sjedište

Hrvatska mreža protiv siromaštva, Teslina 13, Zagreb—HR

za nakladnika

prof. dr. sc. Nino Žganec, predsjednik

stručna redakcija i prijevod

Stela Fišer Marković, MA

dizajn

Narcisa Vukojević, dipl. diz.

mjesto i godina izdavanja

Zagreb, 2016.

tisak

Kerschoffset Zagreb d.o.o.

naklada

1250 primjeraka

ISBN 978-953-58894-0-3

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove publikacije ne može se prevoditi, reproducirati ili prenositi u bilo kojem obliku ili bilo kakvim sredstvima, elektroničkim (CD-ROM, internet itd.) ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili bilo kakvo čuvanje ili korištenje informacija, bez prethodnog pisanog odobrenja od strane Hrvatske mreže protiv siromaštva, Teslina 13, 10 000 Zagreb, Hrvatska.

Više informacija o Hrvatskoj mreži protiv siromaštva na www.hmpps.hr.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000924066.

Tiskanje publikacije omogućeno je temeljem financijske potpore Europske mreže protiv siromaštva (EAPN) i Grada Zagreba — Ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

Izražena mišljenja autora nisu nužno i stajališta donatora.

European
Anti-Poverty
Network

Grad Zagreb

Siromaštvo
i nejednakost
u EU

HRVATSKA
MREŽA
PROTIV
SIROMAŠTVA

Siromaštvo i nejednakost u EU

EAPN tumač #6

2014.

Dokument je nastao u okviru Programa Unije za zapošljavanje i društvenu solidarnost — PROGRESS (2007. — 2013.)

Ovim Programom upravlja Opća uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti Europske komisije. Osnovan je kako bi financijski podupirao provedbu ciljeva Europske unije u području zapošljavanja i socijalnih pitanja, kao što je to naznačeno u Socijalnoj agendi, te time doprinio postizanju ciljeva Lisabonske strategije u ovim područjima. Sedmogodišnji Program je usmjeren svim dionicima koji mogu pomoći oblikovati razvoj prikladnog i učinkovitog zakonodavstva i politika u području zapošljavanja i socijalne politike na području EU—27, EFTA—EEA i EU država — kandidatkinja i potencijalnih kandidatkinja.

Misija PROGRESS-a je osnažiti doprinos EU u podupiranju predanosti država članica.

PROGRESS je posebno usmjeren:

- provođenju analiza i savjetovanja o politikama ključnim za PROGRESS
- praćenju i izvještavanju o provedbi EU zakonodavstva i politika ključnih za PROGRESS
- promicanju prijenosa politika, učenja i međusobne potpore država članica u ostvarivanju EU ciljeva i prioriteta
- prijenosu gledišta dionika i društva u cjelini.

Za više informacija, vidjeti: <http://ec.europa.eu/progress>.

Informacije iznesene u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stavove i mišljenje Europske komisije.

EUROPEAN ANTI-POVERTY NETWORK

RÉSEAU EUROPÉEN DE LUTTE CONTRE LA PAUVRETÉ ET L'EXCLUSION SOCIALE

SQUARE DE MEEÛS, 18 — 1050 BRUSSELS

+32 (0)2 226 58 50

team@eapn.eu

www.eapn.eu

Za više informacija o ovoj publikaciji te EAPN-ovim radovima, molimo obratite se na adresu:

Sian Jones, koordinator politika

EAPN Tajništvo

sian.jones@eapn.eu

Za više informacija o EAPN-ovim radovima u području zapošljavanja, posjetite EAPN-ove mrežne stranice.

EAPN-ov tumač 'Siromaštvo i nejednakost u EU' je šesti u nizu EAPN-ovih tumača koji se bavi ključnim temama, koji su ujedno prioriteti unutar EU rasprava o siromaštvu, na razumljivom, svakodnevnom jeziku. Namijenjeni su prvenstveno zaposlenicima organizacija civilnoga društva, ali i svima koji žele promišljati pitanja smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti u EU. Jednako tako, publikacija bi trebala poslužiti kao alat za druge organizacije civilnoga društva, sindikate, članove akademske zajednice, medije i druge dionike, uključujući i širu javnost, u razumijevanju uzroka i utjecaja siromaštva, socijalne isključenosti i nejednakosti na one koji su njima izravno pogođeni, ali i na društvo u cjelini. Ovo je nadopuna EAPN-ovog tumača 'Siromaštvo i nejednakost u EU' iz 2009. godine.

EAPN je već izdao 5 tumača:

1. [Siromaštvo i nejednakost u EU \(2009.\)](#)
2. [Primjerenost minimalnog dohotka u EU \(2010.\)](#)
3. [Bogatstvo, nejednakosti i polarizacija društva u EU \(2011.\)](#)
4. [Ususret dobrobiti djece u Europi — Tumač o dječjem siromaštvu u EU \(2013.\), u suradnji s Eurochildom](#)
5. [Kvaliteta rada i zaposlenja u EU \(2014.\)](#)

Sve EAPN-ove publikacije dostupne su na www.eapn.eu

Predgovor hrvatskom prijevodu tumača Umjesto brojeva, mi vidimo ljude.

Predgovor hrvatskom prijevodu tumača	7
Uvod	10
Zašto tumač o siromaštvu i nejednakosti?	10
Što će vam ovaj tumač reći?	11
Kako je nastala ova publikacija?	12
Siromaštvo: o čemu zapravo govorimo?	14
Apsolutno siromaštvo	14
Relativno siromaštvo	15
Novo poimanje 'rizika od siromaštva i socijalne isključenosti'	16
Stvarnost siromaštva	16
Svakodnevna borba	20
Kako se mjeri siromaštvo?	23
Složeni pokazatelj rizika od siromaštva i socijalne isključenosti	23
Život ispod linije siromaštva: AROP pokazatelj	23
Socijalne naknade značajno smanjuju dohodovno siromaštvo	24
Mjerenje deprivacije: pokazatelj teške materijalne deprivacije	24
Nizak intenzitet rada	25
Siromaštvo je kompleksnija stvarnost	27
Siromaštvo: činjenice i trendovi	33
Slika siromaštva diljem Europske unije	33
Hoće li EU iskorijeniti siromaštvo?	35
Što je nejednakost?	39
Kako se mjeri	39
Nejednakost: ključne činjenice i trendovi	40
Uzroci siromaštva i nejednakosti	43
Ključni čimbenici	44
Za što se EAPN zalaže	46
Ključni izvori informacija i podataka	49
Dodatak hrvatskom prijevodu publikacije — pokazatelji siromaštva u 2014. u Hrvatskoj	54

Od inicijative za osnivanje Hrvatske mreže protiv siromaštva, tijekom 2010. kada se obilježavala Europska godina borbe protiv siromaštva i 2011., nakon provedene tematske rasprave o ulozi organizacija civilnog društva u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti, uz sudjelovanje Europske mreže protiv siromaštva, pa sve do realizacije i početnih aktivnosti, prošlo je pet godina. Brojke — apsolutni ili postoci podataka o osobama u riziku od siromaštva, kvintilni omjeri, ginijev koeficijent... su se mijenjali, ali ne u korist osoba koje žive u siromaštvu, a društvo — kako europsko tako i hrvatsko — postalo je mjesto veće neravnomjerne distribucije dohotka. Zato — osim brojki — vjerujemo kako slušanje i dijalog s osobama koje imaju iskustvo života u siromaštvu ili trenutno žive u siromaštvu, mogu doprinijeti širim društvenim promjenama, jačanju svijesti o političkom zaokretu i usmjerenosti promicanju jednakih šansi za sve. Jednim dijelom i ova publikacija, koju smo odlučili prevesti u Hrvatskoj mreži protiv siromaštva, govori o tim neposrednim i dubokim iskustvima osoba s iskustvom siromaštva.

Osnivači Hrvatske mreže protiv siromaštva (Udruga za inicijative u socijalnoj politici, Katolička udruga Kap Dobrote, Gradsko društvo Crvenog križa grada Zagreba, Udruga Pragma i Hrvatska mreža za beskućnike) definirali su Mrežu kao nacionalnu, nevladinu organizaciju udruženih pravnih i fizičkih osoba koje skrbe o siromašnim i isključenim društvenim skupinama, te zagovaraju, promiču i provode javne politike koje doprinose unaprjeđenju položaja siromašnih i socijalno isključenih društvenih skupina. Od 28. lipnja 2014. godine, temeljem odluke Opće skupštine Europske mreže protiv siromaštva, Hrvatska mreža protiv siromaštva

primljena je u punopravno članstvo Europske mreže protiv siromaštva čime je postala 31. članica te velike europske obitelji.

Europska mreža protiv siromaštva (www.eapn.eu) je mreža 49 organizacija: 31 nacionalne mreže neprofitnih organizacija aktivnih u borbi protiv siromaštva unutar Unije, Norveške i jugozapadne Europe te 18 pridruženih krovnih organizacija koje djeluju na razini Europske unije, a čije su glavne aktivnosti usmjerene borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti starijih osoba, djece, migranata, beskućnika, osoba s invaliditetom i sl.

Mreža je u dosadašnjem radu promovirala socijalnu pravdu i borbu za ljudska prava osoba s iskustvom siromaštva te putem medija podizala svijest o siromaštvu i socijalnoj isključenosti; organizirala niz sastanaka s hrvatskim zastupnicima u Europskom parlamentu; organizirala prvu hrvatsku konferenciju o ljudskim pravima osoba s iskustvom siromaštva, u suradnji s Predstavništvom Europske komisije u RH i Gradom Zagrebom, te aktivno sudjelovala u radu Europske mreže protiv siromaštva kroz zagovaranje mjera prema Europskoj komisiji i Parlamentu.

Hrvatska prolazi kroz razdoblje duboke recesije od 2008. godine. Višegodišnji gospodarski pad i produbljena recesija ostavili su traga na svim područjima društveno političkog i ekonomskog života. Sustav socijalne sigurnosti u Hrvatskoj u posljednjih nekoliko godina obilježavaju kontinuirane promjene i reformska nastojanja, a reforme koje su provedene pokazale su se neučinkovitima — dolazi do značajnih problema u koncipiranju i provedbi reformskih zahvata. Sustav socijalne zaštite u Hrvatskoj karakteriziraju neodgovarajuće ili izrazito niske socijalne naknade, nedovoljno razvijene (lokalne) mreže socijalnih usluga, nejednaki uvjeti u pristupu pravima u različitim dijelovima Hrvatske, nedostatak preventivnih aktivnosti, stigmatizacija i društvena osuda primatelja usluga i neprilagodljiv i ograničen sustav socijalne skrbi.

Napori Hrvatske mreže protiv siromaštva u tom će kontekstu u narednom razdoblju biti usmjereni ne samo nadziranju provođenja predviđenih mjera, nego i njihovoj nadopuni i korekcijama u dijelovima koji se pokazuju nužnima. U tome očekujemo i značajnu pomoć partnerskih organizacija iz Hrvatske te iz drugih europskih zemalja udruženih u Europsku mrežu protiv siromaštva.

Pozivam vas da nam se pridružite u toj borbi za socijalno pravedniju Hrvatsku i Europu.

prof. dr. sc. Nino Žganec
predsjednik Hrvatske mreže protiv siromaštva

Uvod

Siromaštvo u Europskoj uniji je stvaran problem koji je izvor jada u životima mnogih ljudi, ograničava njihova temeljna prava i prilike koje imaju u postizanju svojih punih potencijala, donosi visoke troškove društvu i ugrožava održivi ekonomski razvoj.

Zašto tumač o siromaštvu i nejednakosti?

Unatoč općem bogatstvu u Europskoj uniji (EU), siromaštvo je još uvijek relativno visoko i iznosi 16,9 % EU populacije, što čini otprilike 85 milijuna ljudi koji su u relativnom dohodovnom riziku od siromaštva, te više od 124,2 milijuna ljudi, ili 24,8 % populacije u riziku od socijalne isključenosti — bilo da su u riziku od relativnog siromaštva, teške materijalne deprivacije ili žive u kućanstvu s jako niskom stopom intenziteta rada.

Kriza je očigledno proizvela više siromaštva. Ipak, donositelji odluka i opća javnost često ne razumiju obim i ozbiljnost problema. Rezultat takve situacije je nedovoljno ulaganje u njegovo iskorjenjivanje. Često je uzrok nerazumijevanju poimanje siromaštva kao nečega što je toliko ekstremno da prijeti ljudskoj egzistenciji te se povezuje sa zemljama u razvoju.

Ipak, stvarnost je da je siromaštvo u Europskoj uniji problem koji je izvor jada u životima mnogih ljudi, ograničava njihova temeljna prava i prilike koje imaju u postizanju svojih punih potencijala, donosi visoke troškove društvu i ugrožava održivi gospodarski razvoj.

Siromaštvo je također odraz neuspjeha sustava preraspodjele resursa i prilika koji su zasnovani na nepoštenim i nejednakim načelima. Ovo dovodi do duboko ukorijenjenih nejednakosti i kontrasta između neizmjernog bogatstva koncentriranog u rukama manjine i života drugih koji su ograničeni i marginalizirani, iako žive u ekon-

omski bogatom području. Iskustvo pokazuje kako je kriza najviše pogodila zemlje s nižom preraspodjelom, sa slabijim sustavima socijalne zaštite. Dodatno, politike štednje i rezova u području socijalne zaštite i usluga, gurnule su još više ljudi u siromaštvo.

Rasprava o siromaštvu u EU je često blisko vezana uz ‘socijalnu isključenost’. Termin socijalna isključenost naglašava procese koji ljude tjeraju na rub siromaštva, koji ograničava njihov pristup dobrima i prilikama, kao i sudjelovanje u normalnom društvenom i kulturnom životu, ostavljajući da se osjećaju marginalizirano, nemoćno i diskriminirano.

Još jedan termin koji se blisko veže uz siromaštvo je ‘ranjivost’. Ljudi su u ranjivoj situaciji kada je njihova osobna dobrobit u riziku jer imaju nedostatne resurse, u riziku su od dugovanja, lošeg zdravlja, imaju iskustvo obrazovne nejednakosti, ili imaju neodgovarajuće stambene uvjete i okolinu. Ovo su važni, povezani koncepti. Ipak, nisu svi koji su socijalno isključeni ili ranjivi i siromašni te se EAPN-ovim tumačem želi fokusirati prvenstveno na specifične dimenzije siromaštva i nejednakosti u kontekstu Europske unije.

Što će vam ovaj tumač reći?

Ovaj tumač želi pružiti jednostavan uvod u raspravu o siromaštvu. Usmjeren je prije svega na trenutne perspektive o prirodi i razmjerima siromaštva, njegovim uzrocima i povezanosti s pojmom nejednakosti. Objašnjava kako se shvaća i mjeri siromaštvo u EU i ističe neke nedostatke ovih pristupa. Ovaj je tumač, prvi put izdan 2007. i dopunjen 2009. kao dio EAPN-ove kampanje povodom 2010. — Europske godine borbe protiv siromaštva, prvi u nizu tumača kojima je cilj povećati vidljivost siromaštva, njegovo razumijevanje i unaprijediti načine na koje se rješava. Ova verzija (2014.) daje dopunu i novi kontekst politika Europske unije, ponajprije u kontekstu Strategije ‘Europa 2020.’. Izvor svih brojki

koje se spominju u tumaču su podaci Eurostata i EU SILC iz 2012. (posljednji dostupni podaci).

Kako je nastala ova publikacija?

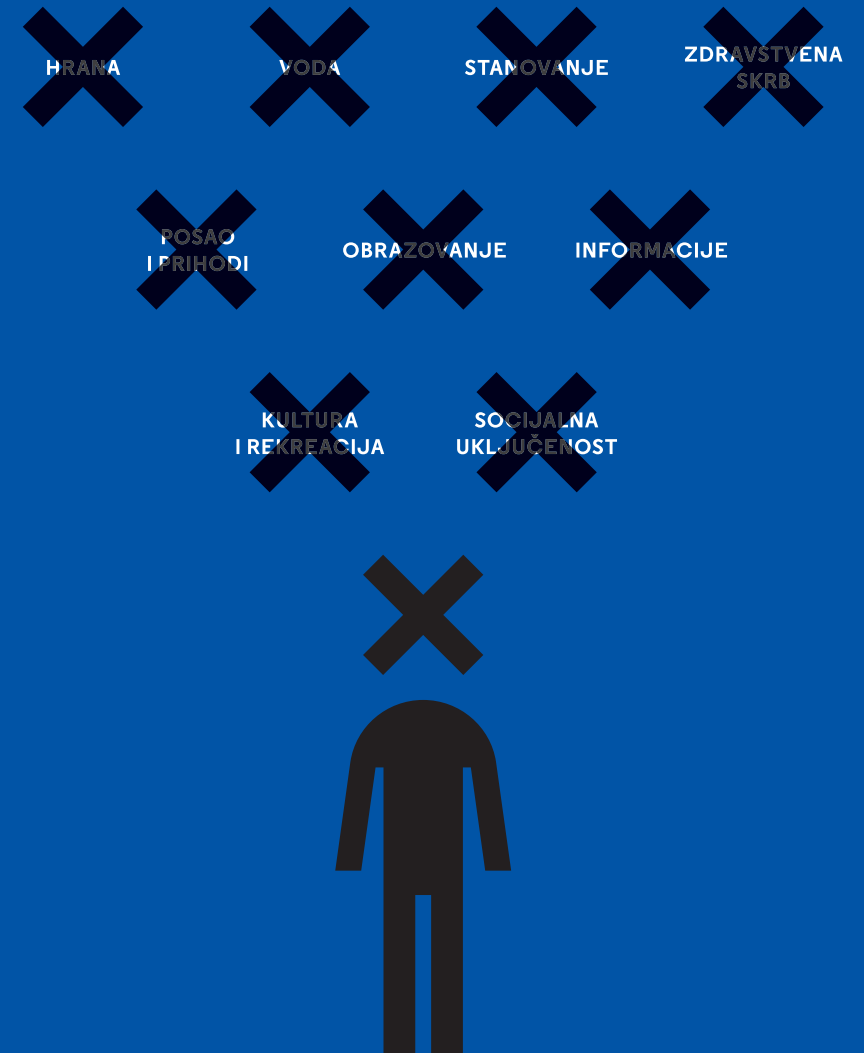
Ovaj tumač je dopuna tumača o siromaštvu i nejednakostima u EU koji je izdao EAPN 2009. godine. Izvorni tumač je rezultat plodne suradnje Hugh Frazera i EAPN-ove radne skupine o socijalnom uključivanju.

Kako je ova tema središnja za rad EAPN-a, kako na razini EU, tako i na nacionalnim razinama, ideja o izradi tumača proizašla je iz potrebe članica Mreže za konsenzusnim shvaćanjem siromaštva, kako bi zagovaranje borbe protiv siromaštva usmjereno nacionalnim i europskim donositeljima odluka bilo što informativnije.

Glavni izvor informacija su EU i drugi međunarodni izvori i podaci kombinirani s refleksijama izravnog iskustva EAPN-ovih nacionalnih članica u 29 zemalja i 18 europskih organizacija.

Ova dopuna je rezultat rada Claire Champeix (EAPN Tajništvo, Bruxelles) i Sian Jones (EAPN Tajništvo) te EAPN-ove radne skupine za strategije socijalnog uključivanja. Autori engleskog izvornika posebno žele zahvaliti Michela Gobbo na pomoći u pripremi teksta i Rebeci Lee i Nellie Epinat (EAPN Tajništvo) na redakturi završnog teksta i pomoći oko fotografija i grafičke pripreme.

Svi citati u tumaču su preneseni od ljudi koji imaju iskustvo siromaštva u različitim europskim zemljama. Kako bi se sačuvala anonimnost, izostavljena su njihova imena.

Siromaštvo: o čemu zapravo govorimo?

Jedan od problema koji se javljaju kada govorimo o siromaštvu je razjašnjavanje njegova značenja i definicije. Pojmovi apsolutnog i relativnog siromaštva se koriste na razini Europske unije. Od 2010, složeni pojam ‘rizik od siromaštva i socijalne isključenosti’ koristi se kako bi zajednički pojasnio relativno dohodovno siromaštvo, materijalnu deprivaciju i isključenost s tržišta rada.

Apsolutno siromaštvo

Apsolutno ili ekstremno siromaštvo je situacija u kojoj osobe nemaju osnovne uvjete za preživljavanje. Primjerice, gladuju, nemaju pristup čistoj vodi, odgovarajućem stanovanju, dovoljno odjeće ili lijekova te se bore za život.

Ujedinjeni narodi usmjereni su naporima za uklanjanjem apsolutnog ili ekstremnog siromaštva. Prvi cilj UN Milenijskih ciljeva razvoja je iskorijeniti ekstremno siromaštvo i glad. Iskorijeniti ekstremno siromaštvo prevodi se u cilj ‘smanjiti za pola broj osoba čiji je prihod manji od 1,25 \$ dnevno u razdoblju između 1990. i 2015. godine’¹. Ovaj je cilj dosegnut 2010. godine kada je stopa pala na manje od polovice stope iz 1990. (700 milijuna ljudi manje je živjelo u uvjetima ekstremnog siromaštva 2010. godine, nego 1990.), ali na svjetskoj razini 1,2 milijarde ljudi još uvijek živi u uvjetima ekstremnog siromaštva.

¹ Međunarodna linija siromaštva određena je na 1 \$ dnevno u vrijeme kada su određeni Milenijski ciljevi, ali od 2008. godine, Svjetska banka je definirala da su ljudi koji žive u uvjetima ekstremnog siromaštva oni koji žive s manje od 1,25 \$, odražavajući tako rast cijena u mnogim zemljama u razvoju od onih koje su prethodno utvrđene.

<http://www.un.org/millenniumgoals/poverty.shtml>

Iako je apsolutno siromaštvo prisutnije u zemljama u razvoju, značajno se povećalo u Europi u posljednjih nekoliko godina, posebno u odnosu na krizu i mjere štednje koje su uslijedile.

Relativno siromaštvo

Relativno siromaštvo je situacija u kojoj je nekim ljudima način života i razina prihoda značajno lošija u odnosu na standard života u zemlji ili regiji u kojoj žive te se stoga bore živjeti normalnim životom i sudjelovati u uobičajenim ekonomskim, socijalnim i kulturnim aktivnostima. Njegovo značenje će varirati od zemlje do zemlje, ovisno o tome kakav standard uživa većina. Kada se govori o socijalnom uključivanju u Europskoj uniji, koristi se definicija relativnog siromaštva.

Što je relativno siromaštvo?

Ljudi su siromašni ako su njihov prihod i resursi toliko neodgovarajući da im ne dozvoljava uživati standard života koji se smatra prihvatljivim u društvu u kojem žive. Tako zbog siromaštva imaju iskustvo višestrukih poteškoća u vidu nezaposlenosti, niskih prihoda, loših uvjeta stanovanja, neodgovarajuće zdravstvene skrbi i prepreka u području cjeloživotnog učenja, kulture, sporta i rekreacije. Često su isključeni i marginalizirani od sudjelovanja u aktivnostima (ekonomskim, socijalnim i kulturnim) koje predstavljaju normu za ostale ljude te im može biti ograničen pristup temeljnim pravima.

Europska komisija
Zajedničko izvješće o socijalnoj uključenosti, 2004.

Rizik od siromaštva ili socijalne isključenosti (engl. AROPE — At risk of poverty or social exclusion) pokazatelj je definiran kao udio populacije koja se nalazi u najmanje jednoj od sljedećih situacija:

- u riziku su od siromaštva, ispod granice relativnog dohodnog siromaštva (60% medijalnoga ili prosječnog dohotka kućanstva)
- u situaciji su teške materijalne deprivacije
- živi u kućanstvu s vrlo niskim intenzitetom rada.

AROPE pokazatelj odražava višedimenzionalnost siromaštva i isključenosti unutar proširene EU. Više o tome pročitajte u sljedećem poglavlju.

Novo poimanje 'rizika od siromaštva i socijalne isključenosti'

Do 2010. godine glavni fokus kod praćenja siromaštva, na razini EU, bio je na relativnom siromaštvu. EU je 2010. godine usvojila Strategiju 'Europa 2020.', usmjerenu stvaranju pametne, održive i uključive ekonomije.

Među 5 glavnih ciljeva ove strategije, po prvi put je cilj usmjeren siromaštvu, koji treba pridonijeti smanjenju broja ljudi 'u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti' za 20 milijuna.

Stvarnost siromaštva

Ove 'službene' definicije teško mogu približiti stvarnost svakodnevne borbe koju nosi život u siromaštvu. Kako bi se ono bolje razumjelo, ključno je pitati ljude koji imaju iskustvo siromaštva što ono za njih predstavlja te ih izravno uključiti u identifikaciji i provedbi rješenja ovog problema.

EAPN predano radi da se čuju glasovi onih koji imaju iskustvo siromaštva kada se siromaštvo opisuje i definira te promiče njihovo aktivno sudjelovanje u razvoju, provedbi i praćenju provedbe politika i programa iskorjenjivanja siromaštva.

Što znači siromaštvo

— što ljudi s iskustvom siromaštva misle?

——NEDOSTATAK OSNOVNIH POTREBA

"Mogu si priuštiti samo jeftinu hranu; preskupo je hraniti djecu voćem i povrćem; riba nije priuštiva; 'zdrava hrana' je preskupa za mene."

"Ja ne živim, preživljam."

"Moja djeca vide da nemaju što drugi imaju."

——IZOLACIJA

"Izgubio sam prijatelje jer ne mogu sudjelovati u njihovim aktivnostima; čak i sudjelovanje u grupama za samopomoć zahtijeva novac i vrijeme; nedostaje mi novaca i vremena za sudjelovanje u raspravama."

"Ne mogu si priuštiti dnevne novine; knjige, osobito je preskupa stručna literatura."

——BIROKRACIJA I NEDOSTATAK INFORMACIJA

"Sustav je prekompliciran, ne znam gdje što mogu dobiti."

"Spavao sam u kartonskim kutijama. Mogao sam birati umrijeti na ulici, ili preuzeti kontrolu nad vlastitim

životom. Otišao sam u socijalnu službu pronaći pomoć u traženju kuće. Bio sam suočen s ogromnom birokracijom. Morao sam ponavljati svoju priču nekoliko puta, svaki puta ispočetka i prošlo je nekoliko godina prije nego li sam došao do kuće."

"Svaki put kada ispričam svoj život državnim službenicima, oni suosjećaju, ali pravila onemogućuju dobivanje učinkovite pomoći."

————NEDOSTATAK POŠTOVANJA I NEDOSTATAK NADE

"Način na koji te ljudi gledaju je ponižavajuć. Ne smatraju te ljudskim bićem."

"Ponižavajuće je kad si izuzet iz donošenja svakodnevnih odluka koje na tebe utječu."

"Nekad mi se čini kako su životinje zaštićenije jer ako pretučeš psa, osudit ćete i možda završiš u zatvoru, a nisam sigurna da bi se isto dogodilo kada pretučeš čovjeka... i nema prave nade više."

"Vratite nam našu budućnost."

————NEDOSTATAK PRISTOJNOG POSLA

"Radim ilegalno. To ne radim jer mislim da je to dobro — itekako sam svjestan posljedica — ali ovo je jedini

način na koji mogu doći do posla."

"Ljudi žive od ničega. Plaće su nam preniske."

"Poslodavci ne poštuju naša prava."

————STRAH ZA DJECU

"Nemoguće mi je pozvati prijatelje moje djece kući jer mi je dom premalen. Zato moju djecu više ne zovu. Zato su i oni isključeni. Primorani smo voditi skriven život."

"Mogu sebe uskratiti mnogo čega, ali moja djeca imaju pravo na dostojanstven život."

"Problem nije što s vremena na vrijeme ostanemo bez novaca. Stvarni je problem što cijeli život tako živimo i naša djeca u tome rastu."

Glasovi sudionika 6, 10. i 11. Europskih susreta osoba s iskustvom siromaštva, organiziranih pod pokroviteljstvom Austrijskog predsjedanja EU u 2006., Mađarskog predsjedanja EU u 2011. i Danskog predsjedanja EU u 2012. godini

Svakodnevna borba

Stvarnost života u siromaštvu u EU je svakodnevna borba za život i preživljavanje koja značajno može utjecati na zdravlje, mentalno blagostanje te biti izvor stresa u osobnim vezama.

Život u siromaštvu može značiti:

- postupnu izolaciju od obitelji i prijatelja
- nedostatak nade i osjećaj nemoći i isključenosti, uz malu kontrolu nad donošenjem odluka koje utječu na svakodnevni život
- nedostatak informacija o dostupnoj podršci i uslugama
- probleme u podmirivanju osnovnih potreba i dostupnosti pristojnog stanovanja, zdravstvenih usluga, obrazovanja i prilika za cjeloživotno učenje
- život u nesigurnom susjedstvu s visokim stopama kriminaliteta i nasilja i lošim uvjetima okoliša ili život u udaljenom i izoliranom ruralnom području
- preživljavanje bez temeljnih potrepa jer je nemoguće priuštiti osnovne uvjete života poput vode, grijanja ili struje, ili kupnju zdrave hrane ili nove odjeće ili koristiti javni prijevoz
- nemogućnost kupnje lijekova ili posjete zubaru
- život od dana do dana, bez uštedevine ili rezervi za slučaj krize poput gubitka posla ili bolesti te zapadanja u dugove
- biti iskorištavan i prisiljen na ilegalne situacije
- biti žrtva rasizma ili diskriminacije
- nemogućnost sudjelovanja u normalnom društvenom ili rekreativnom životu, poput odlaska u kafić ili kino, ili na sportska događanja, posjećivanja prijatelja ili kupnje rođendanskih poklona članovima obitelji.

Općenito, stvarnost siromaštva u EU je takva da ono utječe na mnoga područja života ljudi i ograničava im pristup njihovim temeljnim pravima. Oni koji su pogođeni siromaštvom često imaju iskustva različitih nedostataka koja se međusobno osnažuju i stavljaju ih u zamku siromaštva. Siromaštvo ograničava mogućnost ljudi za postizanjem njihovog punog potencijala. Primjerice, djeca koja odrastaju u siromaštvu, vjerojatnije će biti lošijeg zdravlja, biti lošija u školi i postati sljedeća generacija odraslih u riziku od nezaposlenosti i dugotrajnog siromaštva.

Problem uspoređivanja stopa relativnog siromaštva

Uspoređivanje stopa relativnog siromaštva između zemalja ne uzima dovoljno u obzir razlike u životnom standardu.

U stvarnosti je ono više mjera nejednakosti. Primjerice, osoba koja je relativno siromašna u bogatoj zemlji, obično trpi manju materijalnu deprivaciju od osobe koja živi u zemlji u kojoj je opći životni standard nizak. U ovim zemljama, siromaštvo može biti ekstremnije, veća je vjerojatnost da će vam nedostajati neophodnih stvari za život te je preživljavanje teže, ali je manja stopa relativnog siromaštva jer je opći životni standard nizak, odnosno manja je razlika između 'siromašnih' i životnog standarda svih ostalih. Ovo može dovesti do nerazumijevanja obima siromaštva te podcjenjivanja ozbiljnosti siromaštva s kojima se neke društvene skupine suočavaju, posebno u novim zemljama članicama. Naravno, najgora je situacija u onim EU zemljama u kojima je opći životni standard nizak, a istovremeno visoka stopa relativnog siromaštva. Kako bi se uzelo u obzir različite ekonomske situacije različitih zemalja članica, kod usvajanja popisa zajedničkih pokazatelja o socijalnom uključivanju 2001. u Laekenu, Europsko Vijeće je naglasilo kako se vrijednosti linije rizika od siromaštva uvijek trebaju promatrati u usporedbi s pokazateljima rizika od siromaštva, odnosno, što ono predstavlja u novčanom smislu, kupovne moći u eurima.

Kako se mjeri siromaštvo?

Složeni pokazatelj rizika od siromaštva i socijalne isključenosti

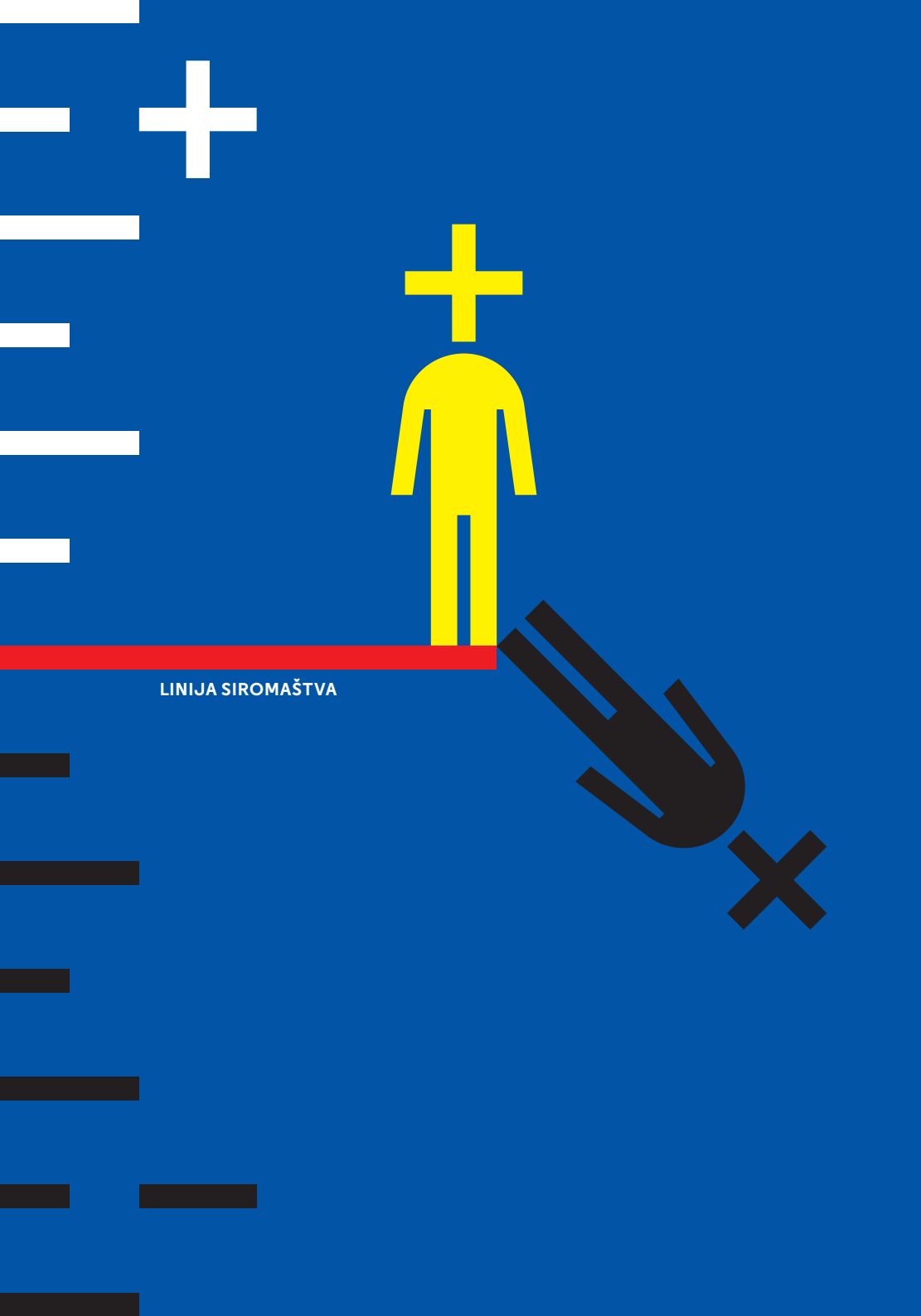
Smatra se kako su osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti ako su u riziku od relativnog dohodovnog siromaštva (AROP pokazatelj) i/ili teško materijalno deprivirani (SMD pokazatelj — engl. severe material deprivation) i/ili žive u kućanstvima s niskim intenzitetom rada. Osobe se broje samo jednom, čak i ako se ubrajaju u sve tri situacije.

Život ispod linije siromaštva: AROP pokazatelj

U Europskoj uniji, relativno se siromaštvo mjeri upotrebom linija relativnog dohodovnog siromaštva. Ovo uključuje izračun prosječnog ili medijana nacionalnog dohotka. Obično se linije siromaštva kreću između 40 % i 70 % dohotka kućanstva. Ovo daje opću sliku stope rizika od siromaštva, a te se brojke dodatno mogu raščlaniti prema dobi, spolu, tipu kućanstva i statusu zaposlenja kako bi se dodatno razjasnilo koje društvene skupine su u najvećem riziku. Na ovaj način moguće je istražiti pojedinačne situacije specifičnih skupina poput djece, starijih osoba, ili nezaposlenih. Osobe koje su ispod 60% medijana dohotka u EU se smatraju da su u riziku od siromaštva (AROP pokazatelj).

Jedan od nedostataka linije relativnog dohodovnog siromaštva jest taj što je određivanje prijelomne točke poprilično proizvoljan proces. Govori nam o razmjeru ljudi koji su siromašni, ali nedovoljno uzima u obzir druge čimbenike koji utječu na njihove životne situacije, poput informacije o tome koliko ispod linije se nalaze ili o vremenskom trajanju njihovog siromaštva.

Mjerenje jaza rizika od siromaštva može pomoći u određivanju stanja u kojem se nalaze osobe koje su ispod linije siromaštva,

odnosno koliki je intenzitet siromaštva. Jaz rizika od siromaštva mjeri udaljenost između medijana ekvivalentnog dohotka osoba koje su ispod praga rizika od siromaštva i vrijednost praga rizika od siromaštva u smislu kupovne moći.

Socijalne naknade značajno smanjuju dohodovno siromaštvo

Kod mjerenja relativnog dohodovnog siromaštva, zanimljivo je proučiti stope siromaštva prije i nakon socijalnih transfera koji se izdvajaju u okviru sustava socijalne skrbi pojedine zemlje jer ovaj podatak govori o učinkovitosti sustava preraspodjele.

U EU državama članicama, stopa rizika od siromaštva bila bi značajno viša nego što jest kada ne bi bilo socijalnih transfera. U najvelikodušnijim i učinkovitim sustavima, relativna stopa dohodovnog siromaštva smanjuje se socijalnim transferima za 50 % (u Danskoj, Irskoj, Luksemburgu, Austriji, Finskoj i Švedskoj) ili više, dok se u onim najmanje učinkovitim smanjuje za samo 20 % ili manje (u Bugarskoj, Grčkoj i Italiji).

Mjerenje deprivacije: pokazatelj teške materijalne deprivacije

Upotreba pokazatelja deprivacije još je jedan značajan pristup u mjerenju relativnog siromaštva. Oni su pokušaj odmicanja od pukih novčanih, dohodovnih pokazatelja koji na kvalitetniji način uzimaju u obzir stvarni životni standard osoba. Pristup uključuje identificiranje dobara ili aktivnosti koje se smatraju temeljnim potrebama u pojedinoj zemlji. U nekim zemljama, mjerenje siromaštva se temelji na kombinaciji linije relativnog dohotka s pokazateljima deprivacije.

Na razini EU, ekstremno siromaštvo se procjenjuje upotrebom pokazatelja teške materijalne deprivacije. Osoba se smatra teško ma-

terijalno depriviranom ako si ne može priuštiti najmanje 4 od 9 stavaka koje se smatraju nužnima, ili poželjnima, poglavito: platiti troškove najamnine ili režijske troškove, održavati dom primjereno toplim, podmiriti neplanirani financijski trošak, jesti meso, ribu ili vegetarijanski ekvivalent svaki drugi dan, platiti tjedan dana godišnjeg odmora svim članovima kućanstva izvan kuće, priuštiti si automobil, perilicu za rublje, televizor u boji ili telefon.

Ovaj pokazatelj ima ograničenja u smislu malog broja stavaka koje uključuje, kao i nedovoljnu relevantnost nekih od njih. Iako se radi na njegovom unapređenju, proći će nekoliko godina prije nego li bude dostupan na EU razini zbog usklađivanja regulativa i kašnjenja u prikupljanju podataka.

Nizak intenzitet rada

Intenzitet rada u kućanstvu je omjer između ukupnog broja mjeseci u kojima su svi radno sposobni članovi kućanstva (18 — 59 godina) radili u referentnom razdoblju i ukupnog broja mjeseci koje su ti isti članovi kućanstva teoretski mogli raditi u tom istom razdoblju.

Smatra se da kućanstvo ima vrlo nizak intenzitet rada kada on iznosi ispod praga od 0,20 (odnosno, kada radno sposobni članovi rade 20 % i manje od 20 % ukupnog broja mjeseci u kojima su mogli raditi u referentnom razdoblju). Ovaj pokazatelj mjeri koliko osoba živi u kućanstvima bez zaposlenja, ili gotovo bez zaposlenja. U 2012. godini, 10,5 % europske populacije je živjelo u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada. Broj varira između država članica: pokazatelj iznosi manje od 7 % u Švedskoj, Luksemburgu, Cipru, Češkoj i Poljskoj, a prelazi 12 % u Bugarskoj, Mađarskoj, Ujedinjenom kraljevstvu, Belgiji, Grčkoj, Španjolskoj i Hrvatskoj.

Vrlo niski intenzitet rada je najčešći u samačkim kućanstvima (23,8 %) i u kućanstvima samohranih roditelja s ovisnom djecom (28,7 %).

EU glavni cilj usmjeren siromaštvu: prilika za borbu protiv siromaštva?

U 2010. godini, EU je usvojila Strategiju 'Europa 2020.', usmjerenu provedbi ključnih politika poput ekonomske, politike zapošljavanja, istraživanja, obrazovne politike i socijalne politike — koje se provode na EU i nacionalnim razinama u smjeru prema 'pametnom, održivom i uključivom rastu'.

'Smanjiti broj osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti za 20 milijuna' je jedan od glavnih ciljeva Strategije. Prati se temeljem agregiranih pokazatelja rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti i dopušta državama članicama utvrđivanje prioriteta za postizanje navedenog cilja, odnosno, temeljem kojeg pokazatelja žele pratiti napredak u postizanju cilja.

Niz instrumenata je predviđen kako bi se koordinirale aktivnosti koje provode države članice, uključujući i Integrirane smjernice koje je izdala Komisija i Vijeće, Nacionalne programe reformi koje sastavljaju države članice kada izvještavaju o svojim politikama i načinima doprinosa ciljevima i Preporuke po državama članicama o kojima su se usuglasile Komisija i Vijeće temeljem analize napretka koje ostvari pojedina država članica.

Organizacije protiv siromaštva smatraju usvajanje ovog cilja dobrošlim i značajnim uspjehom koji predstavlja moguć poticaj za borbu protiv siromaštva. Ipak, do današnjeg dana, očito nedostaje ambicije za doseganje cilja. Stvarnost je takva da su kumulativni ciljevi država članica značajno ispod cilja od smanjenja broja osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti za 20 milijuna. Trenutna ekonomska stagnacija, mjere štednje i nedostatak ambicija država članica čine postizanje cilja malo vjerojatnim ako se nastavi s aktualnim politikama.

Siromaštvo je kompleksnija stvarnost

Složeni AROPE pokazatelj obuhvaća tek dio slike i ne opisuje kompleksnost siromaštva. Važno je promatrati njegove tri sastavnice odvojeno. Važno je mjeriti ostale elemente koji obuhvaćaju multidimenzionalnu prirodu siromaštva.

Oni uključuju elemente poput razine dugovanja, razmjere lošeg zdravlja ili nepovoljnog obrazovnog položaja, broja osoba koje žive u neprimjerenim stambenim uvjetima ili lošem okolišu, kao i razmjere nemogućnosti pristupa javnim službama.

Na razini EU, prošireni niz pokazatelja postoji od 2001. godine u okviru modela otvorene koordinacije u području socijalne zaštite i socijalnog uključivanja. Uključuje šesnaest ključnih pokazatelja (uključujući i stopu rizika od siromaštva, ali i pokazatelje pristupa zdravstvu, prerano napuštanje školovanja, radno siromaštvo...) te šest kontekstualnih pokazatelja (poput stope nezaposlenosti, očekivanog trajanja života, izdataka za socijalnu zaštitu...). Razvijaju se i novi pokazatelji.

Model otvorene koordinacije ili Socijalni model otvorene koordinacije²

Europska komisija podupire i nadopunjuje politike država članica u područjima socijalnog uključivanja i socijalne zaštite. Radi zajedno s državama članicama kroz Odbor za socijalnu zaštitu koristeći Model otvorene koordinacije u područjima socijalnog uključivanja, zdravstvene skrbi i dugotrajne skrbi i mirovina (socijalni model otvorene koordinacije).

² Vidjeti:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_social_policy_equality/introduction

Socijalni model otvorene koordinacije je dobrovoljan proces političke suradnje temeljen na usuglašavanju zajedničkih ciljeva i mjerenju napretka u ostvarivanju tih ciljeva koristeći zajedničke pokazatelje i ujednačeno izvještavanje (Nacionalna socijalna izvješća), mehanizme razmjene i ocjenjivanja (Peer Review). Osim toga, proces uključuje blisku suradnju s dionicima, uključujući socijalne partnere i civilno društvo.

Ipak, postojeći pokazatelji imaju vremenski odmak i ne mogu precizno odraziti brze promjene u životnim okolnostima ljudi.

Većina članica EAPN-a smatra kako se dramatično srozavanje životnih uvjeta najranjivijih skupina zbog ekonomske krize i mjera štednje nije pravovremeno vidjelo u EU pokazateljima. Službeni pokazatelji trebali bi biti nadopunjeni kvantitativnim i kvalitativnim informacijama koje prikupljaju udruge na terenu. Primjerice, broj zahtjeva za pomoći u hrani je relevantan signal degradacije socijalne situacije.

Većina članica EAPN smatra kako je potrebno više truda uložiti u shvaćanje različitih stvarnosti siromaštva od strane onih koji imaju iskustvo siromaštva, kao dio socijalnog modela otvorene koordinacije Europske unije.

**‘Socijalni trendovi koje treba pratiti’:
korištenje socijalnih pokazatelja za rast svijesti
o socijalnim temama**

Europska komisija i Odbor za socijalnu zaštitu koriste pokazatelje iz socijalnog portfolija za praćenje razvoja događanja u pojedinoj državi članici. Ključno je uzeti u obzir ishode ovog praćenja u općoj koordinaciji politika na razini Europske unije u okviru Strategije Europa 2020.

Od 2011., pokazatelji se koriste u Zajedničkom okviru za procjenu koji je razvijen na razini EU kako bi se pratila nacionalna zbivanja u području zapošljavanja i socijalne politike.

Odbor za socijalnu zaštitu je 2012. godine osmislio novi alat koristeći postojeće pokazatelje koji je usmjeren unapređivanju praćenja socijalne situacije temeljenog na dokazima: Praćenje učinaka socijalne zaštite koristeći složen niz pokazatelja kako bi identificirao trendove koje treba pratiti i aktualne trendove koji pokazuju područja u kojima značajan broj zemalja ima problema ili uspjeha. Jednostavne, jasne i jake poruke komunicirane su u godišnjem izvješću Odbora za socijalnu zaštitu temeljem tog alata. EAPN postavlja pitanje: hoće li im dovoljno pažnje biti posvećeno u procesima donošenja odluka kojima dominiraju makroekonomske i financijske brige? Hoće li ‘socijalni trendovi koje treba pratiti’ biti integrirani u Nacionalne programe reformi i preporuke po državama članicama koje Komisija usmjerava svakoj državi članici?

Drugi načini mjerenja siromaštva uključuju:

————— **Pristup standardne potrošnje ili Referentna potrošnja** (budžetska metoda) gdje se siromaštvo računa temeljem cijene specifične košarice dobara i usluga (odnosno, priuštivost hrane, odjeće, higijenskih potrepština, zdravstvenih troškova, dobara i usluga za kućanstvo, obrazovnih troškova, stanovanja, prijevoza, goriva itd.) za koje stručnjaci ili društvo smatraju da predstavljaju životni standard³.

³ Ovaj pristup snažno podupire Komisija, što je naznačeno kao dio Paketa za socijalno ulaganje koji je izdan u veljači 2013, u Izvješću o provedbi aktivnog uključivanja, s prijedlozima za razvijanjem zajedničke metodologije s predstavnicima država članica. Vidjeti: EC COM: Towards Social Investment for Growth and Cohesion including implementing the European Social Fund (2014—20).

———**Metoda omjera troškova hrane** gdje se siromašni razlikuju od ne-siromašnih prema tome koliko svojih prihoda troše na podmirivanje osnovnih potreba, poput hrane, odjeće i stana — općenito, istraživanja pokazuju kako osobe s niskim primanjima troše veći dio svojih prihoda na podmirivanje osnovnih potreba, ostavljajući im gotovo ništa sredstava za sudjelovanjem u normalnim društvenim, rekreativnim i kulturnim aktivnostima.

———**Ljudski razvojni indeks Ujedinjenih naroda** kombinira izračun siromaštva, pismenosti, obrazovanje, životni vijek, i druge čimbenike za zemlje svijeta.

———**UNICEF-ovo Izvješće o dobrobiti djece** koje nadilazi dohodovno siromaštvo i kombinira pokazatelje materijalne dobrobiti, zdravlja i sigurnosti, obrazovne dobrobiti, obiteljske i vršnjačke odnose, ponašanja, rizike i subjektivnu procjenu dobrobiti.

Upotreba ekvivalentnog dohotka dovodi u opasnost nedovoljno kvalitetnog prikaza situacije u kojoj žive žene ili ovisne odrasle osobe u kućanstvu jer se pretpostavlja kako je dohodak ravnomjerno raspoređen unutar kućanstva, odnosno da svaki partner u obitelji ima pristup jednakoj količini novca. Često je niži dohodak žena skriven, a situacija je ozbiljnija kada je ona izravno odgovorna za troškove djece ili drugih ovisnih članova.

Općenito, nacionalni i europski podaci o relativnom dohodovnom siromaštvu (linija rizika od siromaštva) ne identificira neke ključne skupine koje su u vrlo visokom riziku, poput osoba koje žive u institucijama, beskućnika i drugih skupina do kojih je teško doći, poput crnih i manjinskih etničkih skupina ili migranata i tražitelja azila. Zato je potrebno provoditi ciljana istraživanja usmjerena ovim skupinama.

Stopa rizika od dohodovnog siromaštva je relativna mjera siromaštva temeljena na medijalnom pragu. Ovaj prag varira kroz vrijeme

i u mnogim je državama članicama snižen posljednjih godina zbog ekonomske krize i općeg snižavanja prihoda kućanstava. Kao rezultat, stopa rizika od dohodovnog siromaštva je ostala stabilna ili se čak smanjila (primjerice u Bugarskoj), a uvjeti života najranjivijih skupina su se zapravo značajno srozali. Ovo je otežalo razumijevanje i isticanje socijalnih posljedica krize i mjera štednje. Niti jedan pokazatelj prikazan zasebno ne može ocrtati socijalne prilike u pojedinoj zemlji. Analize bi trebale uzeti u obzir širi kontekst i koristiti stručnost osoba s iskustvom siromaštva i udruga koje s njima rade na terenu.

Prava vrijednost linije siromaštva

Uspoređivanje stopa dohodovnog siromaštva među zemljama može prikriti značajne razlike u stvarnom životnom standardu ako se ne uzme stvarna vrijednost linije siromaštva unutar pojedine zemlje. Odnosno, kada se pogleda s koliko novaca netko živi ako je na liniji siromaštva u različitim zemljama (prag rizika od siromaštva), razlike mogu biti zapanjujuće. Na primjer, samac na liniji siromaštva u Rumunjskoj živi od 2.161 eura godišnje, 3.476 eura u Bugarskoj, između 3.603 i 5.117 eura u Latviji, Litvi, Mađarskoj i Poljskoj. On/ona bi zarađivali 15.996 eura u Luksemburgu i 11.196 eura u Danskoj.

Siromaštvo: činjenice i trendovi

Slika siromaštva diljem Europske unije⁴

Podaci dostupni za 2012. godinu pokazuju kako je 24,8 %¹⁾ populacije EU, odnosno 124,5 milijuna ljudi, u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. 16,9 %²⁾ populacije u EU je u riziku od relativnog dohodovnog siromaštva, 9,9 %³⁾ je teško materijalno deprivirano i 10,5 %⁴⁾ živi u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada.

Ipak, velike su razlike među državama članicama: na primjer, između 15 % i 18,5 % populacije je u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti u Češkoj, Luksemburgu, Nizozemskoj, Austriji, Švedskoj, dok je 40 % ili više u Bugarskoj i Rumunjskoj.

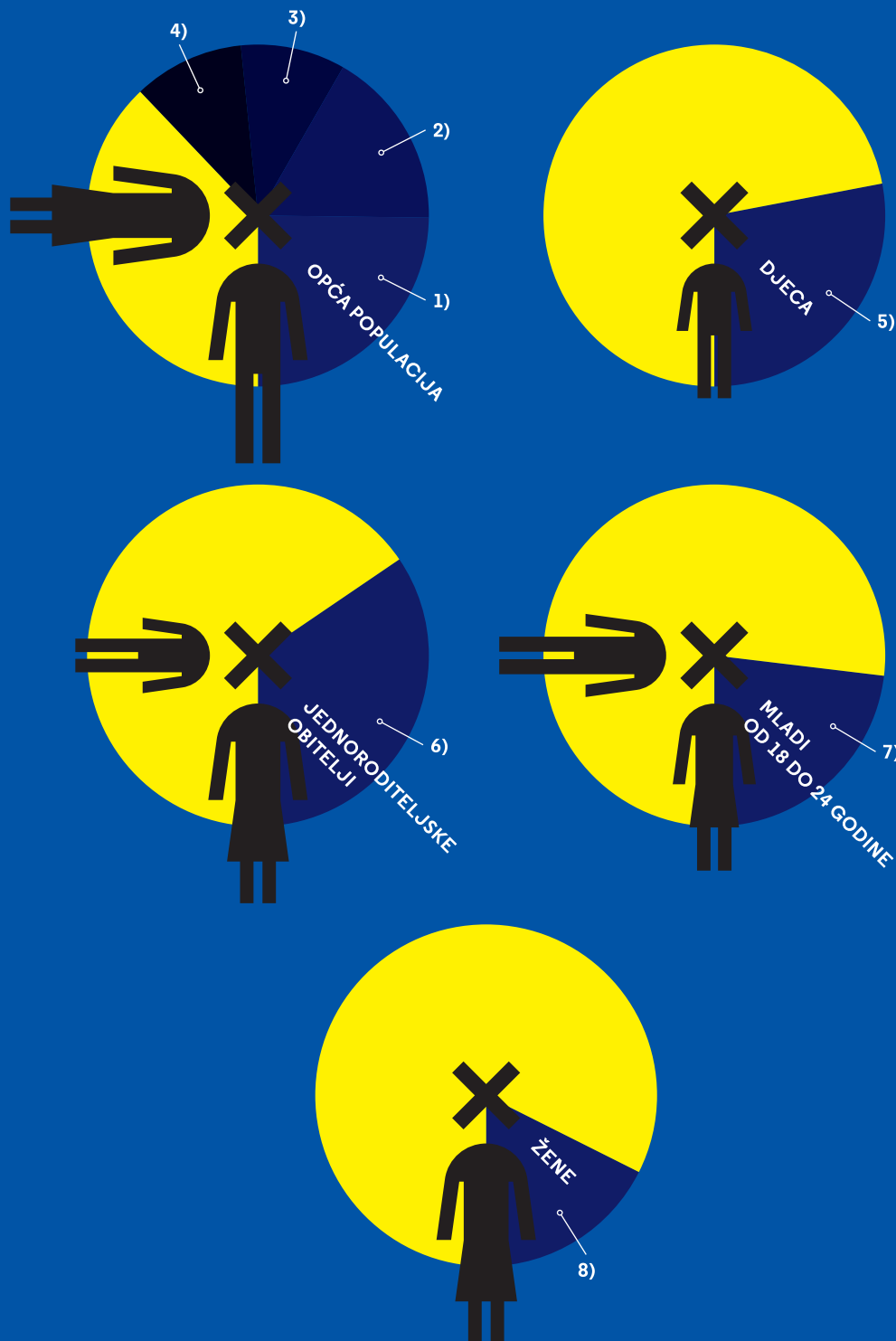
Djeca (0—17) imaju posebno visoku stopu siromaštva ili socijalne isključenosti od 28 %⁵⁾. Jednoroditeljske obitelji i one s ovisnom djecom imaju najveći rizik od siromaštva. Za jednoroditeljske obitelji s ovisnom djecom, rizik od relativnog dohodovnog siromaštva iznosi 34,5 %⁶⁾.

Rizik je također osobito visok među mladim ljudima (18—24) i iznosi 23,1 %⁷⁾.

Žene su općenito u većem riziku od relativnog dohodovnog siromaštva sa stopom od 17,6 %⁸⁾.

Naravno, ove brojke ne uključuju neke najekstremnije situacije, poput onih u kojima žive neke etničke skupine, posebno Romi, imigranti — uključujući ne evidentirani migranti, beskućnici, osobe koje žive ili napuštaju institucije i dr.

⁴ Novije podatke vidjeti na Eurostatovim mrežnim stranicama: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> koje se značajno oslanjaju na analizi koje je razvila Europska komisija u publikaciji Employment and Social Development in Europe 2012, tiskane u siječnju 2013.

Kriza je okrenula trend smanjenja stope teške materijalne deprivacije koji je značajno narastao u nekim državama članicama u razdoblju između 2008. i 2012. Najvidljiviji porast je u Grčkoj, Litvi i Mađarskoj (oko 8 %), dok su i Irska, Estonija, Malta, Cipar, Latvija i Italija također zabilježile rast između 4,5 i 7 %. Općenito, na razini EU, kućanstva samohranih roditelja s ovisnom djecom imaju najvišu stopu teške materijalne deprivacije (21,3 %), a slijede samačka kućanstva (i muška i ženska, 12,2 %) i kućanstva dvoje odraslih i troje ili više ovisne djece (11,8 %).

U većini država članica, iako ne u svim, u kojima siromaštvo pogađa velik dio populacije, ono je obično teži problem. Jaz rizika od siromaštva (odnosno koliko ispod linije rizika od siromaštva se nalaze dohoci ljudi u riziku od siromaštva) za EU kao cjelinu u 2012. godini iznosio je 23,5 %: znači da je polovica onih koji su živjeli ispod linije siromaštva, bilo najmanje 23,5 % ispod relevantnog praga rizika od siromaštva. Jaz rizika od siromaštva kreće se od 15 % u Finskoj pa sve do 28,6 % u Latviji i 30,9 % u Rumunjskoj. U Španjolskoj, ova stopa je narasla od 24,4 % u 2008. godini na 31,4 % u 2012. godini. Jaz rizika od siromaštva se povećao u mnogim zemljama tijekom krize: među ljudima koji su pogođeni dohodovnim siromaštvom, više je ljudi koji su dotaknuli dno ljestvice dohodovne distribucije od početka krize.

Nezaposlenost je ključan čimbenik kod osoba u riziku od siromaštva.

U 2012., 46,7 % nezaposlenih osoba su bile u riziku od siromaštva. Stopa teške materijalne deprivacije je također veća kod nezaposlenih u odnosu na cijelu populaciju. U 2012., 12,5 milijuna ljudi u EU je bilo teško materijalno deprivirano i živjelo u kućanstvu s vrlo niskim intenzitetom rada.

Iako je posao ključan put u izlasku iz siromaštva, nisu svi poslovi dovoljno plaćeni kako bi nekoga izbacili iz siromaštva.

Radno siromašni predstavljaju 1/3 radno sposobnih odraslih koji su u riziku od siromaštva.

2012. godine, 9,1 % zaposlenih osoba živjelo je ispod linije siromaštva. Radno siromaštvo je značajno poraslo u 1/3 zemalja Europske unije u razdoblju između 2006. i 2011. godine (u Bugarskoj, Danskoj, Francuskoj, Njemačkoj, Irskoj, Malti, Nizozemskoj, Rumunjskoj, Sloveniji i Španjolskoj). 19,1 % radnika je bilo siromašno u Rumunjskoj 2012. godine, 12,3 % u Španjolskoj i 15,1 % u Grčkoj.

Hoće li EU iskorijeniti siromaštvo?

Europska unija je odredila kako će prevladati siromaštvo i značajno napredovati u iskorjenjivanju siromaštva još 2000. godine. Čelnici država i vlada 2010. godine su se obvezali smanjiti siromaštvo i socijalnu isključenost za najmanje 20 milijuna ljudi. Hoće li se to ostvariti?

Opći podaci o postotku osoba u riziku od dohodovnog siromaštva (16,9 %) 2012. godine nisu puno drugačiji od onih podataka iz 2005. godine (16,4 %), ali u kontekstu smanjenja dohodaka kućanstava, moguće je da je stvarnost rastućeg dohodovnog siromaštva prikrivena. Pokazatelj rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti nije varirao previše od 2008. godine (23,7 %), ali se čini kako je kriza zaustavila prijašnji trend sporog kontinuiranog smanjenja.

Važno je primijetiti kako od početka krize rastu razlike između različitih dijelova EU, s novom podjelom koja se stvara na relaciji južnih i istočnih europskih zemalja gdje se socijalna situacija značajnije pogoršava nego u zapadnim i sjevernim zemljama. Zemlje sa snažnim socijalnim sustavima pokazuju bolju otpornost.

Politike štednje koje se uvode diljem EU ubrzale su ovo pogoršanje limitiranjem plaća i naknada i rezovima u pružanju usluga.

Hoće li se u sljedećih nekoliko godina učinkovito boriti sa siromaštvom i socijalnom isključenosti, ovisit će značajno o kapacitetima Europske unije i država članica za razumijevanjem negativnih utjecaja grubih politika štednje i uravnoteženom pristupu oporavku od krize koji će sačuvati ljudski kapital, ljudsko dostojanstvo i europski socijalni model.

Grubi socijalni utjecaj krize

Siromaštvo u Europi nije stvorila financijska i ekonomska kriza koja je započela 2008. godine. Ipak, kriza i politike štednje koje su se provodile diljem EU su dramatično povećale razmjere i dubinu siromaštva. Ovo je osobito bio slučaj za zemlje u kojima je potpora međunarodnih organizacija (Međunarodni monetarni fond, Europska središnja banka), kao i potpora EU (program trojke) bila uvjetovana velikim proračunskim rezovima.

Socijalni utjecaj krize i mjera štednje je prečesto podcijenjena. Mili-juni stanovnika Europske unije su sada zarobljeni u začaranom krugu jer je kriza utjecala na najranjivije na nekoliko načina:

- nezaposlenost, ali i smanjene plaće i radni sati i općenito smanjenje radničkih prava i kvalitete rada
- hipotekarna kriza koja je natjerala ljude na napuštanje svojih domova, uz nastavak obveze otplata dugova
- smanjenje naknada za nezaposlenost i socijalne pomoći (smanjenja trajanja, iznosa, postroženi uvjeti za stjecanje prava...)
- smanjen pristup javnim uslugama (uključujući zdravstvenom sustavu, prijevozu...) zbog proračunskih rezova na nacionalnoj i lokalnoj razini

———— smanjenje u javnom i privatnom financiranju koje je oslabilo usluge za krajnji slučaj nužde na koje su se ljudi oslanjali.

Posljedice su ogromne, posebno u odnosu na značajno pogoršanje trajanja i jaza rizika od siromaštva te rast dječjeg siromaštva. Dugotrajnost isključenosti velikog broja mladih sa tržišta rada predstavlja goruće izazove za njihovu budućnost: hoće li biti 'izgubljena generacija'?

Pogoršavanje mentalnog zdravlja, povećan osjećaj beznada — i povećan broj samoubojstava — također su iznimno zabrinjavajući. Nejednakosti se pogoršavaju i socijalna kohezija se dovodi u pitanje u vremenu rastuće ksenofobije i gubitka povjerenja u demokratske institucije, uključujući i gubitak povjerenja u EU projekt⁵.

⁵ Za detaljnije analize, vidjeti Socijalna Europa: trenutni izazovi i put naprijed, Izvješće Odbora za socijalnu zaštitu, 2013, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=758>

Što je nejednakost?

Problem siromaštva temeljno je vezan uz načine na koji se dobra dijele i preraspodjeljuju u zemlji.

Za razliku od siromaštva koje se koncentrira na situacije onih koji su na marginama društva, nejednakost pokazuje kako se resursi dijele u društvu kao cjelini. Ono prikazuje razlike u prosječnom dohotku, koliko zarađuju siromašni, koliko bogati te ističe koliko kvalitetno različite države članice preraspodjeljuju ili dijele dohodak koji proizvode.

Podaci o nejednakosti ključni su kod razmatranja siromaštva jer opća raspodjela resursa u zemlji utječe na razmjere i jaz rizika od siromaštva što je važno s obzirom na izračunavanje stopa relativnog siromaštva u odnosu na medijalni dohodak.

Proučavanje nejednakosti je posebno važno u vremenu kada se u mnogim zemljama financijski napori izlaska iz proračunske krize nužno ne traže od bogatih.

Općenito, zemlje s visokim stopama nejednakosti često imaju visoke stope siromaštva, a one s manjim stopama nejednakosti, vjerojatno imaju i niže stope siromaštva. Ovo pokazuje kako je problem siromaštva temeljno povezan s pitanjem raspodjele i preraspodjele dobara u zemlji.

Kako se mjeri

Dohodovne nejednakosti se u EU mjere na dva načina:

——— **Kvintilni omjer** (S80/S20) je odnos između petoga i prvoga kvintila distribucije dohotka, tj. odnos ukupnoga ekvivalentnog dohotka 20 % populacije s najvećim dohotkom i ukupnoga ekviva-

lennog dohotka 20 % populacije s najmanjim dohotkom. Veći omjer znači veću nejednakost.

———**Ginijev koeficijent** jest mjera nejednakosti raspodjele dohotka u zemlji. Uzima u obzir punu raspodjelu dohotka, dok S80/S20 omjer promatra vrh i dno. Radi se o formuli koja identificira odnose ukupnih udjela populacije koji su raspodijeljeni prema razini dohotka, prema ukupnom udjelu ukupnog iznosa koji su primili. Kad bi postojala savršena jednakost (tj. kad bi svaka osoba primala jednaki dohodak), tad bi Ginijev koeficijent iznosio 0 %. Što je vrijednost bliža 100 %, to je dohodovna nejednakost u zemlji veća.

Siromaštvo i bogatstvo moraju se istraživati zajedno

U EU se nejednakost mjeri temeljem raspodjele dohotka. Ipak, to je tek dio slike.

Drugi ključni element nejednakosti je bogatstvo: odakle dolazi, tko ga posjeduje i kako ga društvo preraspodjeljuje. Važan je podatak o razmjerima posjedovanja kapitala i imovine bilo koje vrste — primjerice, nekretnina, dionica i ulaganja.

Nedostaju usporedivi podaci na razni Europe o vlasništvu kapitala i imovine. Na žalost, oslanjanje na raspodjelu dohotka predstavlja tek dio slike i može dovesti do značajnog podcjenjivanja nejednakosti u nekim državama članicama. (Vidjeti EAPN-ov Tumač o bogatstvu, nejednakosti i polarizaciji društva).

Nejednakost: ključne činjenice i trendovi

Postoji značajna raznolikost u EU u stupnju dohodovne nejednakosti, koja se mjeri kao omjer gornjih 20 % u odnosu na donjih 20 %. Omjer za EU—27 prije ulaska Hrvatske u EU iznosio je 5,1 (2012.), ali ovaj podatak varira od 3,4 do 7,2. Austrija,

Belgija, Češka, Finska, Mađarska, Luksemburg, Nizozemska, Švedska, Slovenija i Slovačka imaju najnižu nejednakost koja varira od 3,4 do 4,1, dok su najveće nejednakosti prisutne u Bugarskoj, Grčkoj, Latviji, Litvi, Portugalu, Rumunjskoj i Španjolskoj — od 5,3 do 7,2. Ovo predstavlja stabilan uzlazni trend od 2000. godine kada je omjer za EU iznosio 4,5.

Ginijev koeficijent pokazuje sličan uzorak kao i kvintilni omjer. Opći podatak za EU (2012.) je 30,6 koji je porastao sa vrijednosti 29 zabilježene u 2000. godini. Najniža je nejednakost u Austriji, Češkoj, Finskoj, Mađarskoj, Nizozemskoj, Sloveniji, Slovačkoj i Švedskoj (23,7 do 27,6), a najviša u Bugarskoj, Grčkoj, Latviji, Portugalu, Rumunjskoj, Španjolskoj u Ujedinjenom kraljevstvu (33,2 do 35,7).

Općenito trajno visoka stopa siromaštva u EU ukazuje kako je siromaštvo prvenstveno posljedica načina na koji je društvo organizirano, a dobra raspoređena. Odluke o tome kako iskorijeniti siromaštvo predstavljaju političke odluke o tome kakvo društvo želimo.

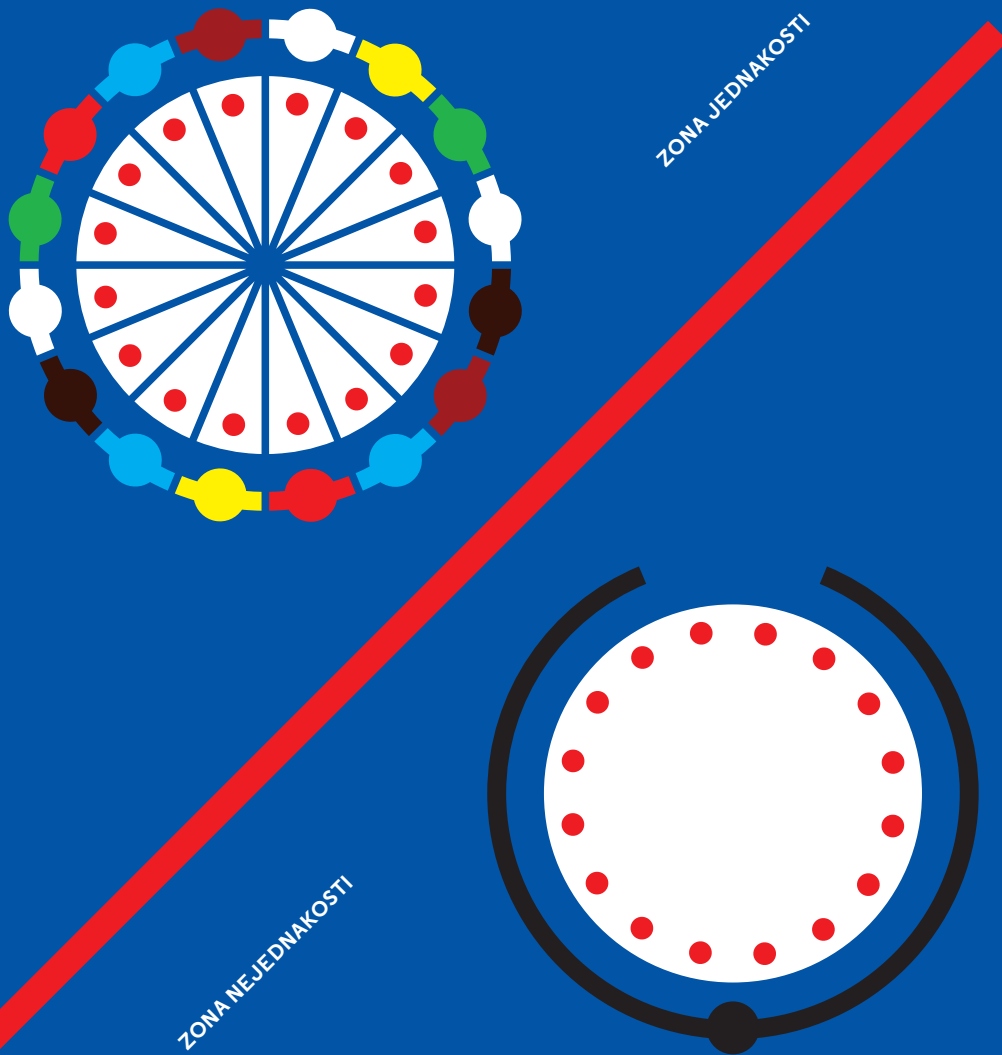
Neki ljudi smatraju kako u bogatoj regiji poput EU, nitko ne može biti siromašan, odnosno ako je — to je rezultat nekih osobnih nedostataka ili problema. Naravno, to nije istina.

Općenito trajno visoka stopa siromaštva u EU ukazuje kako je siromaštvo prvenstveno posljedica načina na koji je društvo organizirano, a dobra raspoređena, bez obzira radi li se o financijskim ili drugim dobrima, poput stanovanja, zdravstvenih i socijalnih usluga, obrazovanja i drugih gospodarskih, socijalnih i kulturnih usluga.

U vremenu štednje, neke su političke odluke produbile siromaštvo i nejednakosti (rezovi dohodaka i usluga, deregulacija tržišta rada...).

Doista, činjenica da su različite stope siromaštva u različitim državama članicama jasno pokazuje da različiti pristupi u raspodjeli dobara i prilika, vode do različitih ishoda.

Najmanje nejednaka društva u Europi najčešće imaju najniže stope siromaštva i manje su pogođene krizom. Ovo je prvenstveno zato jer su njihove vlade odlučile staviti prioritet na osiguravanju odgovarajućih razina minimalnih dohodaka i kvalitetnog pristupa uslugama kroz sustav socijalne zaštite i davanjem zajamčene razine minimalnih plaća. Ona su najčešće najučinkovitija u preraspodjeli bogatstva putem poreznih i drugih sustava. Ovo znači da je odluka o tome kako iskorijeniti siromaštvo politička odluka o tome kakvo društvo želimo.

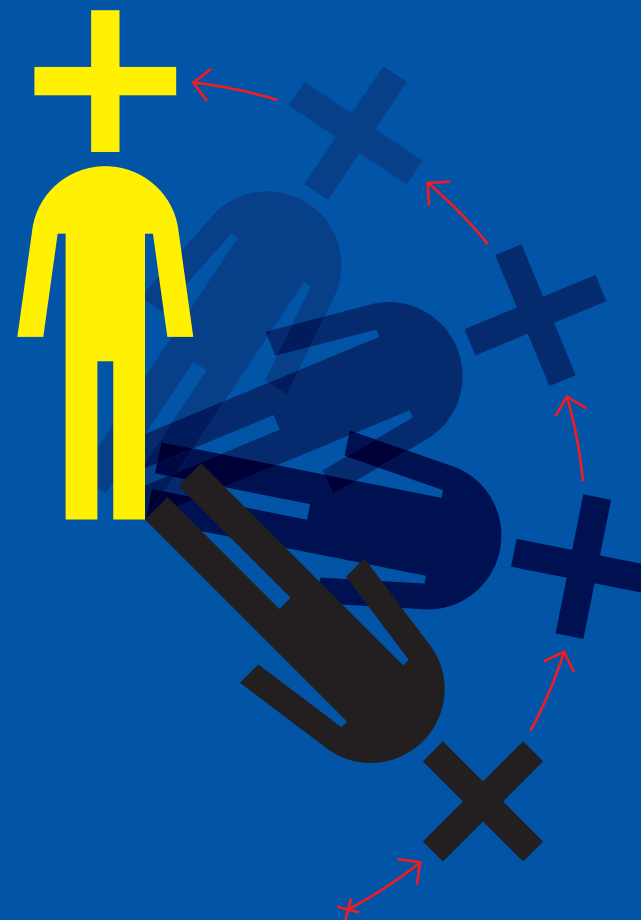

Ključni čimbenici

U odnosu na pojedince, neki su ključni čimbenici zbog kojih je osoba u većem riziku od siromaštva, poput:

- nezaposlenost ili nekvalitetan posao (odnosno, posao koji je loše plaćen ili neizvjestan) jer otežava pristup pristojnom dohotku i udaljava osobe od socijalnih mreža
- niska razina obrazovanja i vještina jer ograničavaju pristup pristojnim poslovima koji omogućavaju osobni razvoj i puno sudjelovanje u društvu
- veličina i tip obitelji, odnosno velike obitelji ili jednoroditeljske obitelji imaju veći rizik od siromaštva jer imaju više troškove, niže prihode i teže dolaze do dobro plaćenih poslova
- spol — žene su općenito u većem riziku od siromaštva od muškaraca jer je manje vjerojatno da će imati plaćen posao, imaju niže mirovine i više su uključene u neplaćenu skrb o članovima obitelji, a kad su zaposlene, često su manje plaćene za isti posao od muškaraca
- invaliditet ili loše zdravlje jer ograničava pristup pristojnom zaposlenju i vodi prema povećanim dnevnim troškovima
- pripadnost manjinskim etničkim skupinama, poput Roma i imigranata/neevidentiranih migranata jer su posebno podložni diskriminaciji i rasizmu zbog čega imaju manje šanse za pristup zapošljavanju te su prisiljeni živjeti u lošijoj okolini i imaju lošiji pristup osnovnim uslugama
- život u udaljenim ili teško depriviranim zajednicama u kojima su usluge lošije.

Svi ovi čimbenici stvaraju dodatne prepreke i poteškoće, ali se trebaju promatrati unutar općeg strukturalnog konteksta načina na koji pojedina zemlja odlučuje raspodjeljivati bogatstvo, suočava se s nejednakostima i teškim vremenima.

Za što se EAPN zalaže

Kao što ovaj tumač pokazuje, definiranje siromaštva i socijalne isključenosti je kompleksan zadatak. Postoji mnoštvo pristupa koji pokušavaju definirati siromaštvo.

Ove su definicije korisne, ali se uvijek trebaju uzimati s oprezom jer svaka od njih odražava specifičnu perspektivu i često slijedi specifične političke opcije.

Na kraju krajeva, ako neki pristup siromaštvu želi poduprijeti poštivanje dostojanstva i prava ljudi, sljedeći uvjeti trebaju biti zadovoljeni.

Sljedeće točke EAPN kontinuirano promovira:

—————**Osobe s iskustvom siromaštva**, kao i organizacije koje s njima rade trebaju uvijek biti dio rasprava o definicijama i pokazateljima siromaštva; isključivo njihovim sudjelovanjem osigurat će se da pokazatelji odražavaju složenu stvarnost na terenu što može predstavljati referencu za učinkovita rješenja

—————Siromaštvo je **multidimenzionalno** i ne smije se ograničavati na jednu ili drugu dimenziju; i **relativno i apsolutno siromaštvo** treba uzeti u obzir

—————Alati za analizu i praćenje siromaštva i socijalne isključenosti na nacionalnim i regionalnim razinama se trebaju **stalno unapređivati**, kako na razini EU, tako i na nacionalnim razinama te se time omogućiti uzimanje u razmatranje novih razvoja, kao i procjena socijalnih utjecaja novih politika; vlade se trebaju oslanjati na aktualna **znanja udruga koje rade s osobama s iskustvom siromaštva na terenu**

—————Na razini Europske unije, **cijeli niz socijalnih pokazatelja koji je dogovoren u okviru modela otvorene koordinacije** treba biti u središtu donošenja EU politika te korišten kako bi se preveni-

rali negativni socijalni utjecaju drugih politika (odnosno, prethodna, *ex-ante* koordinacija); relevantnost, pravovremenost i usporedivost ovih pokazatelja trebaju biti stalno unapređivani; kvalitativni podaci kojima raspolažu udruge koje rade s osobama s iskustvom siromaštva trebaju biti korišteni na razini Europske unije

—————Svijest o stvarnosti siromaštva i trendovi koji su uočeni kroz pokazatelje trebaju biti predstavljeni široj javnosti; aktivnosti se trebaju poduzeti u ovom smjeru na nacionalnim i EU razinama; **ishodi praćenja kvantitativnih i kvalitativnih pokazatelja** trebaju biti predmet demokratske rasprave u nacionalnim parlamentima i Europskom parlamentu

—————Siromaštvo treba pratiti zajedno s **praćenjem nejednakosti**; politike borbe protiv siromaštva trebaju se baviti i rastućim **nejednakostima** naših društava. Trebuju se razviti bolji pokazatelji za praćenje nejednakosti u bogatstvu, kao i nejednakosti u pristupu uslugama i drugim dobrima i pravima. Iskorjenjivanje siromaštva podrazumijeva preispitivanje društva kakvog želimo i pomak prema jednakijem društvu

—————**Treba razvijati svijest o razlozima zbog kojih se treba boriti protiv siromaštva**. Siromaštvo je prvenstveno napad na temeljna prava, a EU se odredila boriti protiv siromaštva te je odredila konkretne ciljeve koje treba ostvariti. Siromaštvo ugrožava i budući boljitak našeg društva, kao i ekonomski oporavak. Borba protiv siromaštva je mudro ulaganje, ne luksuzni izdatak.

—————**Cilj usmjeren protiv siromaštva** je koristan politički instrument koji treba usmjeravati politike protiv siromaštva ako je potkrijepljen ozbiljnim političkim ambicijama, ako se prema njemu odnosi jednako kao i prema drugim ciljevima i ako ga se EU države članice dosljedno pridržavaju i daju mu visoku razinu važnosti u odnosu na druge ciljeve.

—————Ciljevi moraju biti jasno povezani s konkretnim instrumentima za njihovo ostvarenje, odnosno EU i nacionalnim **multidimen-**

zionalnim strategijama borbe protiv siromaštva, potkrijepljeni odgovarajućim EU i nacionalnim financiranjem; **strategija treba biti alat usuglašavanja borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti** u svim politikama te osigurati da različite politike dosljedno slijede ovaj cilj

———Države članice trebaju provoditi isplatu naknada socijalne zaštite, ali i osigurati pristupačne kvalitetne usluge, osobama prilagođene puteve u zaposlenje kako bi se borile protiv siromaštva i socijalne isključenosti, sukladno **integriranom pristupu aktivnog uključivanja**⁶ za osobe koje su sposobne raditi ili naći kvalitetne poslove; a pristup pravima, dobrima i uslugama mora biti zajamčen svim skupinama, svih dobi ako se želi suočiti učinkovito sa siromaštvom te spriječen prijenos siromaštva;

———Kod napora koje ulažu u izlazak iz krize, države članice trebale bi izbjegavati generiranje većeg siromaštva ljudi Europske unije osiguravajući **ujednačen, uravnotežen pristup gospodarskim i socijalnim politikama** koje doprinose izgradnji snažnog Europskog socijalnog modela.

⁶ Vidjeti:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1059&langId=en>
i EAPN publikacije 'Active Inclusion: Making It Happen' (2011.):
<http://www.eapn.eu/en/news-andpublications/publications/eapn-books/active-inclusionmaking-it-happen>
te '10 Arguments in support of Active Inclusion' (2014.):
<http://www.eapn.eu/images/stories/docs/EAPN-position-papers-and-reports/2014-10-Arguments-tosupport-Active-Inclusion.pdf>

Ključni izvori informacija i podataka

EU-SILC

Glavni izvor usporedivih godišnjih podataka o razini i strukturi siromaštva i nejednakosti u EU je Statistike Zajednice o dohotku i životnim uvjetima — engl. Community Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC).

Statistike se mogu potražiti na mrežnim stranicama Eurostata:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

Eurostat

Eurostat je službeni statistički ured Europske unije koji sadrži korisne podatke koji se odnose na pitanja siromaštva i nejednakosti, povrh onih EU-SILC-a.

Eurostatove mrežne stranice:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

Eurostat izdaje brojne relevantne publikacije poput biltena Statistike u fokusu, godišnje Europske socijalne statistike i različitih sektorskih publikacija.

Opća uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti, Europska komisija

Izrađuje vrijedne analize podataka o siromaštvu i socijalnoj isključenosti kao dijelu procesa socijalnog uključivanja Europske unije. Godišnji izvještaj Employment and Social Developments sadrži važne informacije i analize koje se mogu naći na mrežnim stranicama Opće uprave u rubrici Publikacije i dokumenti:

<http://ec.europa.eu/social/home.jsp?langId=en>

Ovdje se također mogu naći važna izvješća o istraživanjima različitih aspekata siromaštva i socijalne isključenosti u Europskoj uniji, uključujući ona istraživanja koja je naručila Europska komisija:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=791&langId=en>

i izvješća koja je pripremila mreža neovisnih stručnjaka o socijalnom uključivanju, a koja savjetuje Europsku komisiju:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1025&langId=en>

Odbor za socijalnu zaštitu

(2013.) Social Europe — Many ways, one objective — Report of the Social Protection Committee (19/03/2014):

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=fr&pubId=7695>

Europske mreže neovisnih stručnjaka za socijalnu uključenost

(2013.) Investing in children: breaking the cycle of disadvantage (analiza Europske mreže neovisnih stručnjaka za socijalnu uključenost):

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1025&langId=en&newsId=2061&moreDocuments=yes&tableName=news>

Europske mreže

EAPN izdaje redovna izvješća, sažetke i alate o siromaštvu i socijalnoj isključenosti u EU, a koji odražava rad njezinih nacionalnih mreža.

www.eapn.eu

Osim EAPN-a, postoji niz ključnih mreža organizacija koje djeluju na razini Europe koje su uključene u borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te ujedno članica EAPN-a koje pripremaju važna izvješća i informativne sažetke o specifičnim aspektima siromaštva i socijalne isključenosti. One su:

AGE Platform Europe

(mreža starijih od 50 godina i za starije od 50 koja predstavlja preko 30 milijuna starijih osoba u Europi):

<http://www.ageplatform.org/>

Caritas Europa

(mreža katoličkih organizacija za pomoć, razvoj i socijalne usluge):

<http://www.caritaseuropa.org/>

Eurochild

(mreža organizacija i pojedinaca koji rade diljem Europe na unapređenju kvalitete života djece i mladih):

<http://www.eurochild.org/>

Feantsa

(Europska federacija nacionalnih organizacija koje rade s beskućnicima):

<http://www.feantsa.org/>

ATD Quart Monde

(Međunarodni pokret ATD Fourth World):

<http://www.atd-quartmonde.org/>

Više europskih mreža može se pronaći na popisu članica EAPN-a:

<http://www.eapn.eu/en/who-we-are/our-members>,

na stranicama Europske komisije o socijalnom uključivanju:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=750>

i mrežnim stranicama Socijalne platforme (The Platform of European Social NGOs):

<http://www.socialplatform.org/>.

Eurofound

Europska zaklada za unapređenje uvjeta života i rada u EU je organizacija koja provodi brojne ankete o zapošljavanju i socijalnim uvjetima u zemljama Europske unije. Među njima su i redovne ankete o europskoj kvaliteti života, anketa o uvjetima rada i anketa o ravnoteži radne i obiteljske uloge:

<http://www.eurofound.europa.eu/index.htm>

OECD

Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (engl. Organisation for Economic Cooperation and Development) pruža važne komparativne statistike i izvješća o pitanjima vezanim uz socijalnu zaštitu:

<http://www.oecd.org>

UNICEF

UNICEF Innocenti Istraživački centar u Firenci izrađuje važna izvješća o dječjem siromaštvu, uključujući izvješće: Pregled dječjeg blagostanja u bogatim zemljama:

<http://www.unicef.org/research/index.html>

UNDP

Program Ujedinjenih naroda za razvoj (engl. United Nations Development Programme) izdaje godišnje izvješće o ljudskom razvoju koji proizvodi i indeks ljudskog razvoja,

složeni indeks kvalitete života i indeksa životnog standarda:

<http://hdr.undp.org/en/>

UNDP-ov regionalni ured za Europu i Zajednicu neovisnih država također vodi važne statistike i izrađuje izvješća o siromaštvu za svoju regiju:

http://europeandcis.undp.org/?menu=p_practice&FocusArealid=1

Pokazatelji

Važne informacije i rezultati rasprava o pokazateljima kojima se mjeri siromaštvo i socijalna isključenost mogu se naći na mrežnim stranicama Podgrupe za pokazatelje Odbora za socijalnu zaštitu Europske unije:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=830&langId=en>

Ostale detaljne i korisne rasprave o pokazateljima i statistikama u procesu socijalnog uključivanja Europske unije mogu se naći u:

The EU and Social Inclusion: Facing the challenges, E. Marlier et al (The Policy Press, 2007)

<http://policypress.universitypressscholarship.com/view/10.1332/policypress/9781861348845.001.0001/upso-9781861348845-chapter-7>

Dodatak hrvatskom prijevodu publikacije
— pokazatelji siromaštva u 2014. u Hrvatskoj¹

Pokazatelji siromaštva za Republiku Hrvatsku, prikazani u ovome dodatku, izračunati su iz podataka prikupljenih Anketom o dohotku stanovništva koja je provedena 2014. Anketa je godišnje istraživanje koje se provodi na uzorku slučajno izabranih privatnih kućanstava. Pokazatelji se temelje na konceptu relativnog siromaštva koji uzima u obzir raspoloživi dohodak kućanstva, broj članova u kućanstvu (veličinu kućanstva) i distribuciju dohotka unutar populacije.

1. Ključni pokazatelji siromaštva u 2014.

Stopa rizika od siromaštva (%)	19,4
Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (%)	29,3
Osobe u teškoj materijalnoj deprivaciji (4 ili više stavki) (%)	13,9
Osobe koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada (%)	14,7
Prag rizika od siromaštva (kune)	
Jednočlano kućanstvo	23 760
Kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece mlađe od 14 g.	49 896
Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera (%)	
Socijalni transferi nisu uključeni u dohodak	29,9
Mirovine i socijalni transferi nisu uključeni u dohodak	45,2
Stopa rizika od siromaštva određena prema 2012. (%)	21,0

¹ Državni zavod za statistiku, 16.12.2015.
http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/14-01-02_01_2015.htm

Stopa rizika od siromaštva određena prema pragu rizika od siromaštva iz 2012. jest pokazatelj koji uzima u obzir promjene u troškovima života i izračunata je na temelju deflacioniranog praga rizika od siromaštva iz 2012. Ta je stopa u 2014. iznosila 21,0% i upozorava na smanjenje životnog standarda i veći broj osoba u riziku od siromaštva u 2014. u odnosu na 2012., kada je stopa rizika od siromaštva bila 20,4%.

2. Stopa rizika od siromaštva prema dobi i spolu u 2014.

Dobne skupine	Ukupno (%)	Muški	Ženski
Ukupno	19,4	18,7	20,1
0—17 godina	21,1	19,9	22,5
18—24 godine	21,1	20,3	21,9
25—54 godine	17,0	17,4	16,6
55—64 godine	18,7	17,7	19,6
65 ili više godina	23,1	20,8	24,6

3. Stopa rizika od siromaštva prema najčešćem statusu u aktivnosti i spolu u 2014.

Stopa rizika od siromaštva prema najčešćem statusu u aktivnosti izračunata je za osobe u dobi 18 i više godina. Najčešći status aktivnosti osobe je onaj u kojem je osoba provela najmanje 7 mjeseci tijekom referentnog razdoblja.

Status aktivnosti	Ukupno (%)	Muški	Ženski
Rade	5,7	7,1	4,1
Zaposlenici	4,7	5,8	3,5
Samozaposleni	14,9	16,5	11,6
Ne rade	28,1	28,6	27,7
Nezaposleni	43,2	49,5	37,4
Umirovljenici	18,9	17,6	19,9
Ostali neaktivni	31,0	24,3	33,5

4. Stopa rizika od siromaštva prema tipu kućanstva u 2014. (%)

Stopa rizika od siromaštva prema tipu kućanstva izračunata je za kategorije kućanstava bez uzdržavane djece i s uzdržavanom djecom.

Kućanstva bez uzdržavane djece	20,4
Jednočlano kućanstvo	31,2
Muškarci	29,4
Žene	32,1
Jednočlano kućanstvo, osoba mlađa od 65 godina	30,2
Jednočlano kućanstvo, osoba stara 65 ili više godina	31,7
Dvije odrasle osobe	20,5
Dvije odrasle osobe, obje mlađe od 65 godina	19,2
Dvije odrasle osobe, barem jedna stara 65 ili više godina	21,5
Dvije ili više odraslih osoba	17,8
Tri ili više odraslih osoba	15,3
Kućanstva s uzdržavanom djecom	18,6
Jedan roditelj s jednim ili više uzdržavane djece	29,6
Dvije odrasle osobe s jednim djetetom	14,2
Dvije odrasle osobe s dvoje djece	14,7
Dvije odrasle osobe s troje ili više djece	31,3
Dvije ili više odraslih osoba s uzdržavanom djecom	18,2
Tri ili više odraslih osoba s uzdržavanom djecom	17,4

6. Pokazatelji materijalne deprivacije u 2014.

Materijalna deprivacija odnosi se na pokazatelje koji upućuju na materijalne uvjete koji utječu na kvalitetu života kućanstava.

Postotak osoba koje žive u kućanstvu koje:	
nisu u mogućnosti priuštiti si adekvatno grijanje u najhladnijim mjesecima (%)	9,7
nisu u mogućnosti priuštiti si tjedan dana godišnjeg odmora izvan kuće (%)	70,1
nisu u mogućnosti priuštiti si svaki drugi dan obrok koji sadržava meso, piletinu, ribu ili vegetarijanski ekvivalent (%)	12,7
nisu u mogućnosti podmiriti neočekivani financijski izdatak (%)	63,7
kasne s plaćanjem računa za režije (%)	29,1
Mogućnost spajanja kraja s krajem (%)	
vrlo teško	25,2
teško	35,7
s malim poteškoćama	30,6
uglavnom lako	6,8
lako	1,5
vrlo lako	0,2
Financijsko opterećenje ukupnim troškovima stanovanja (%)	
znatno financijsko opterećenje	66,3
s financijskim opterećenjem	31,3
bez financijskog opterećenja	2,4
Stopa materijalne deprivacije (3 ili više stavki) (%)	34,1
Intenzitet materijalne deprivacije, prosječan broj stavki	3,7

7. Ostali pokazatelji siromaštva u 2014.

Nejednakost distribucije dohotka — kvintilni omjer (S80/S20)	5,1
Ginijev koeficijent	30,2
Relativni jaz rizika od siromaštva (%)	27,9
Raspršenost oko praga rizika od siromaštva (%)	
40%-tni prag	8,2
50%-tni prag	13,4
70%-tni prag	27,0
Stopa rizika od siromaštva prema statusu stanovanja (%)	
Stanar	26,0
Vlasnik ili stanuje besplatno	19,2

8. Prosjek raspoloživog dohotka po kućanstvu i prosjek ekvivalentnog raspoloživog dohotka, 2010. — 2014. (Kune)

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Prosjek raspoloživog dohotka po kućanstvu	87 530	81 817	80 646	79 308	79 843
Prosjek ekvivalentnog raspoloživog dohotka	48 607	45 315	44 546	43 755	43 947

9. Pokazatelji siromaštva, usporedba između zemalja Europske unije i Republike Hrvatske u 2014.

EU-28	17,2	24,4	5,2	30,9	26,1	44,6
Austrija	14,1	19,2	4,1	27,6	25,4	43,8
Belgija	15,5	21,2	3,8	25,9	27,5	43,1
Bugarska	21,8	40,1 ¹⁾	6,8	35,4	27,3	46,2
Cipar	14,4	27,4	5,4	34,8	24,6	36,5
Češka	9,7	14,8	3,5	25,1	17,2	37,1
Danska	11,9 ¹⁾	17,8 ¹⁾	4,1 ¹⁾	27,5 ¹⁾	26,8 ¹⁾	41,5 ¹⁾
Estonija	21,8 ¹⁾	26,0 ¹⁾	6,5 ¹⁾	35,6 ¹⁾	28,4 ¹⁾	40,9 ¹⁾
Finska	12,8	17,3	3,6	25,6	27,6	43,3
Francuska	13,3	18,5	4,3	29,2	24,0	44,4
Grčka	22,1	36,0	6,5	34,5	26,0	52,2
Hrvatska	19,4	29,3	5,1	30,2	29,9	45,2
Irska	15,3	27,4	4,7	30,7	37,2	48,9
Italija	19,4	28,3	5,8	32,4	24,7	45,8
Letonija	21,2	32,7	6,5	35,5	27,0	41,7
Litva	19,1	27,3	6,1	35,0	27,5	43,5
Luksemburg	16,4	19,0	4,4	28,7	27,6	44,8
Mađarska	14,6	31,1	4,2	27,9	26,3	49,9
Malta	15,9	23,8	4,0	27,7	23,8	37,8
Nizozemska	11,6	16,5	3,8	26,2	21,3	37,8
Njemačka	16,7	20,6	5,1	30,7	25,0	44,0
Poljska	17,0	24,7	4,9	30,8	23,1	43,7
Portugal	19,5	27,5	6,2	34,5	26,7	47,8
Rumunjska	25,4	40,2	7,2	34,7	28,5	48,6
Slovačka	12,6	18,4	3,9	26,1	19,6	38,0
Slovenija	14,5	20,4	3,7	25,0	25,1	42,5
Španjolska	22,2	29,2	6,8	34,7	31,1	47,5
Švedska	15,1	16,9	3,9	25,4	28,5	44,0
Ujedinjena Kraljevina	16,8	24,1	5,1	31,6	29,3	43,4

¹⁾ prekid vremenske serije

eapn.eu
hmps.hr

ISBN 978-953-58894-0-3